

Inclusief onderwijs vraagt om denken vanuit het kind

Het College voor de Rechten van de Mens heeft op 2 november jl. een [advies](#) uitgebracht waarin ze de overheid wijst op haar verantwoordelijkheid te werken aan een inclusief onderwijssysteem. De concrete aanleiding voor het College is het *VN-verdrag handicap*, een verdrag dat het recht op onderwijs betreft van iedereen met een beperking. Het College constateert dat ons onderwijs niet toegankelijk genoeg is. Dit advies is van groot belang, met name omdat het College met een even vanzelfsprekende als fundamentele en radicale aanbeveling aan de regering komt: de aanbeveling om *vanuit de leerling te denken*.

Nu zou je kunnen denken dat dat toch voor zich spreekt, dat het in het onderwijs toch altijd gaat om de ontwikkeling van het kind, om er uit te halen wat er in zit en om ieder kind het onderwijs te laten volgen dat het best bij zijn vermogens past. Je zou het denken, ja. Maar de realiteit is een andere. Ons onderwijsbestel denkt niet vanuit de leerling maar vanuit het curriculum. Dat curriculum is afgestemd op de normleerling – hoewel ‘afgestemd’ hier feitelijk een misleidend woord is omdat het een volgordelijkheid suggereert waarvan geen sprake is. De normleerling bestaat niet onafhankelijk van het curriculum. Het curriculum is niet ontworpen om aan de behoeften van reëel bestaande normleerlingen tegemoet te komen. Het curriculum definieert de normleerling, in concreto door te denken vanuit het leerstofjaarklassensysteem, dat wil zeggen vanuit de gedachte dat alle kinderen die tussen twee peildata geboren zijn in dezelfde tijd dezelfde leerstof kunnen verwerken. Daardoor definieert het curriculum ook wie afwijkt van de norm, welk kind ‘niet normaal’ is.

De grote uitdaging voor inclusief onderwijs is om passend te zijn voor ieder kind, ook voor kinderen die op de een of andere manier afwijken, die niet als ‘normaal’ of als ‘doorsnee’ beschouwd worden. Maar door aandacht te hebben voor kinderen met een beperking, bevestigt die aandacht zelf feitelijk dat we hier juist wel te maken hebben met afwijkende, niet-normale kinderen. Dat is dan ook de grote uitdaging geweest voor het College voor de Rechten van de Mens dat zich gebogen heeft over het VN-verdrag handicap. Want wat is een beperking? Hoe kan onderwijs werkelijk inclusief zijn als het begint met het apart zetten van een bijzondere groep, als het begint met de constatering dat het onderwijs niet toegankelijk genoeg is voor kinderen met een beperking?

Het College hanteert in het advies een werkdefinitie. Het *VN-verdrag handicap* beschermt de rechten van iedereen die langdurige fysieke, mentale, psycho-sociale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen heeft. Daarbij merkt ze op – en dit is een veelzeggende observatie – dat dergelijke beperkingen *in wisselwerking met diverse drempels* leiden tot niet voldoende toegankelijk onderwijs. Het College betoogt dat beperkingen niet mogen functioneren als een grond voor uitsluiting. Alle mensen hebben recht op gelijkheid, gelijkwaardigheid en gelijke toegankelijkheid. Om dat te garanderen mag van scholen een redelijke aanpassing geëist worden, en een aanpassing is redelijk als die van de school geen onevenredige

belasting vraagt. Van scholen mag een inspanning verwacht worden – zelfs *geëist* worden – om drempels weg te nemen, om te zorgen dat ieder kind effectief kan participeren en zich optimaal cognitief, praktisch en sociaal kan ontwikkelen.

Dit vraagt om een andere manier van denken, zo stelt het College voor de Rechten van de Mens.

Als Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs zijn wij het op dit punt precies met het College voor de Rechten van de Mens eens en wij zien in haar advies dan ook een bijzondere steun voor ons pleidooi voor ander onderwijs: Want inderdaad, als je *vanuit de leerling denkt*, dan denk je vanuit *ieder* kind. Dan begin je niet met een focus op de beperking of de afwijking. Dan begin je niet met de normleerling, niet met een curriculum dat in een leerstofjaarklassensysteem geïmplementeerd is. Als je denkt vanuit de leerling, dan is iedere leerling ongelijk, dan heeft iedere leerling zijn beperkingen, van welke aard dan ook. Als je vanuit de leerling denkt dan is inclusief onderwijs in feite het vanzelfsprekende onderwijs, voor kinderen die te maken hebben met langdurige fysieke, mentale, psychosociale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen, maar evengoed voor kinderen die te maken hebben met hun eigen eigenaardigheden, hun eigen beperkingen, mogelijkheden, uitdagingen. Of ze nu dromerig zijn, of druk, angstig, somber, humoristisch, rusteloos, meertalig, muzikaal, sportief, begaafd, traag, creatief, kunstzinnig, handig, beschouwend, of wat dan ook. En als je vanuit de leerling denkt beseft je ook dat er nog andere bijzondere omstandigheden relevant zijn: een thuis waarin sprake is van sterfte, scheiding, geweld, armoede of verslaving, van verhuizing, een nieuw samengesteld gezin of de geboorte van een broertje of zusje. En natuurlijk ook het kleinere verdriet of vreugde: een dode cavia, een gewonnen sportwedstrijd, een overgrootmoeder die honderd wordt. De beperkingen die het meest opvallen – blind, verstandelijk beperkt, autistisch, doof, spastisch, in een rolstoel – verdienen natuurlijk serieuze aandacht. Maar het apart zetten, het afwijkende benadrukken, verdwijnt vanzelf als de overheid en de scholen daadwerkelijk vanuit het kind zouden denken.

Die nieuwe manier van denken is nodig vanwege het *VN-verdrag handicap*. Dat is nodig voor inclusief onderwijs, voor onderwijs dat gelijkkelijk toegankelijk is voor iedereen, voor onderwijs waarin ieders mogelijkheid om zich te ontwikkelen en ontplooiën centraal staat en waarin het vanzelfsprekend is om te kijken naar wat nodig is voor ieder kind. Denken vanuit de leerling vraagt om het vervangen van het leerstofjaarklassensysteem door een ontwikkelingsgericht onderwijssysteem.

Wij voelen ons als Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs gesterkt door dit nieuwe advies van het College voor de Rechten van de Mens.

Inclusief onderwijs vraagt om
een andere manier van denken:
denken vanuit - en met - het kind